

УДК 373.29.09(045)

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.74-1.23>**К. В. Михайлова**старший викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти
Мукачівського державного університету**А. К. Микуліна**старший викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти
Мукачівського державного університету

ЕФЕКТИВНЕ КЕРІВНИЦТВО КОЛЕКТИВОМ ДОШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ – ЗАПОРУКА УСПІШНОЇ ПІДГОТОВКИ ДИТИНИ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ

У статті піднімається проблема підготовки дитини дошкільного віку до навчання в школі, розкривається суть поняття «готовність дитини до школи»; наступність між дошкільною та початковою ланками освіти; висвітлено портрет сучасного керівника освітнього закладу.

Відмічено, що ключовим завданням керівників закладу дошкільної освіти є спрямування роботи педагогічного колективу на якісну підготовку дитини до навчання в школі; розкрито педагогічні умови щодо керівництва дошкільним закладом у процесі цієї підготовки на сучасному етапі реформування системи національної освіти.

Керівник дошкільного закладу повинен насамперед добре знати теоретичні основи проблеми готовності дитини до навчання в школі і доводити їх до членів педагогічного колективу, у доступній формі розкривати педагогам, як дана проблема розглядається науковцями у класичній та сучасній педагогіці.

Було накреслено програму управлінської діяльності керівника закладу дошкільної освіти, яка включала проведення групових, індивідуальних та масових форм роботи. Протягом проведення експерименту з боку керівника закладу постійно проводився аналіз кваліфікаційного рівня педагогів, активізувалась робота методиста щодо організації та проведення педагогічних читань, консультацій, методичних об'єднань, семінарів-практикумів, педагогічних рад, методичних тижнів педагогічної майстерності, майстер-класів, «круглих столів». Програма також включала різні форми спільної роботи дошкільного закладу з початковою школою та батьками, зокрема проведення відкритих дверей, спільних педагогічних рад, методичних об'єднань, семінарів-практикумів, тренінгів, батьківських зборів, вечорів запитань та відповідей тощо.

На основі проведеного дослідження доведено, що в процесі керівництва діяльністю педагогічним колективом щодо розглянутої проблеми ефективним є демократичний стиль управління, гуманізм, створення в колективі довірливої атмосфери, хорошого психологічного клімату, взаємоповаги і взаємовиручки, якомога більшої поваги та вимогливості до кожного члена колективу, уміле використання традиційних та інноваційних форм і методів у роботі з педагогами, психологами та батьками.

Перспективою цього дослідження є розробка нових підходів до процесу ефективності управління колективом у закладах дошкільної освіти щодо підготовки дошкільників до навчання в Новій українській школі.

Ключові слова: «готовність дитини до школи», наступність, керівник, управління, професійна компетентність, демократичний стиль управління, гуманізм, здоровий психологічний клімат.

Постановка проблеми. Дошкільне дитинство є важливою передумовою успішного розвитку особистості в наступні роки. В «Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні» зазначено, що дошкільний заклад відповідальний за процес соціального розвитку особистості, покликаний полегшити її входження в широкий світ і розвинути внутрішні сили. Підкреслюється, що ключовим завданням є підготовка дитини до навчання в школі [1, с. 5]. Саме це важливе завдання стоїть насамперед перед керівниками дошкільних закладів, які спрямовують роботу всього колективу ЗДО на якісну підготовку дитини-дошкільника до навчання в школі, адже у сучасних умовах

реформування системи національної освіти ця проблема постає особливо гостро.

У Базовому компоненті дошкільної освіти (у редакції 2012 р.) та Державному стандарті початкової освіти (2018 р.) визначається пріоритетність особистісно-орієнтованого, компетентнісного, діяльнісного, середовищного підходів до розв'язання основних завдань дошкільної та початкової освіти. Обидва документи покликані забезпечити становлення особистості дитини, її фізичний, комунікативний, пізнавальний, соціально-моральний, художньо-естетичний, креативний розвиток, набуття нею практичного досвіду [2, с. 4].

Підготовка дошкільників до навчання у школі залежить від доцільно підібраних форм, методів та засобів реалізації педагогічних умов управління процесом навчально-пізнавальної діяльності дітей у підготовці до школи, що визначає рівень готовності дітей до навчально-пізнавальної діяльності у школі. Від умілого управління навчальним закладом залежить також рівень методичного забезпечення навчально-виховного процесу та професійна компетентність педагогів. Все це зумовлює актуальність досліджуваної нами проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідність наступності в роботі пов'язаних між собою ланок навчання дошкільної та початкової освіти обґрунтована в працях Я.А. Коменського, Й.Г. Песталоцці, К.Д. Ушинського, С. Русової.

На початку ХХ ст. Н. Лубенець стверджувала, що «...починати виховання дітей зі школи – означає зводити будівлю на піску і без фундаменту». Своєрідним уточненням цього положення є міркування Є. Тихеєвої, яка вважала, що «старший ступінь дитячого садка на одну третину вже школа, а молодший ступінь школи на одну третину дитячий садок» [5, с. 6].

Проблему готовності дитини до школи розглядали також у своїх працях такі науковці, як Л.І. Божович, Л.А. Венгер, Д.Б. Ельконін, О.В. Запорожець, Н.О. Головань та ін. Особливе місце ця проблема займає у творчій спадщині В.О. Сухомлинського.

Функціональну характеристику поняття «готовність дитини до школи» надає І.О. Любарська. Вона зазначає, що «готовність до навчання – це важливий підсумок виховання та навчання дошкільників у дошкільному навчальному закладі і сім'ї» [4, с. 5].

Аспекти проблеми наступності в навчально-виховній роботі дитячого садка і школи та адаптації дитини до нових для неї умов життя, які розкрили науковці (Л. Артемова, А. Запорожець, Л. Венгер, І. Кучеров, Т. Лисянський, Г. Лященко, К. Міхновський, Д. Ніколенко, Г. Люблінська, Н. Підгорна, Л. Подоляк, О. Скрипченко, М. Третяк, Я. Лукина, В. Коник, О. Грибанова, В. Рурська, А. Кирильчук, В. Котирло, Д. Шелухин) та на основі сучасних досліджень (А. Богуш, Л. Артемова, Л. Кал-Мікова, С. Кулачківська, Т. Поніманська та інші), дають підставу припустити, що психолого-педагогічні можливості значної частини дітей дошкільного віку вищі, ніж це передбачається чинними програмами для дошкільних навчальних закладів. За відповідності чітко організованого навчально-виховного процесу діти старшого дошкільного віку можуть засвоїти зміст, опанувати розумовими операціями та набути таких морально-вольових якостей, які, будучи стартовими в шкільному навчанні, дозволяють їм у першому класі освоювати програмний матеріал більш високого рівня складності.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є розкриття значення підготовки дітей до навчання в школі на сучасному етапі та роль керівника дошкільного закладу у створенні і реалізації педагогічних умов управління процесом навчально-пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку у підготовці їх до школи.

Результати дослідження. Слід відмітити, що об'єктом управлінського впливу є окремі люди з їхніми психологічними, психофізіологічними особливостями або ж групи, колективи із соціально-психологічними особливостями. Сам керівник – це особистість з притаманними йому психофізіологічними та соціально-психологічними рисами, що так або інакше впливають на успішність роботи, зумовлюють загальну спрямованість усього життя [3, с. 16].

З погляду психології управління – це діяльність, спрямована на формування в інших людей (підлеглих, партнерів, інших керівників) таких психологічних станів, якостей, які сприяють досягненню мети управління. Своєю чергою процес управління повинен бути ефективним. Ефективне управління – оцінний показник управління, що визначається шляхом зіставлення результату та затрат на його досягнення [3, с. 17].

Із соціально-психологічного погляду керівництво – це процес взаємодії керівника з іншими людьми, результатом якої є активна участь у досягненні мети управління.

Сучасний рівень розвитку суспільства ставить високі вимоги до керівника сучасної освітньої установи, типу керівника колективом, до особистісних та ділових рис освітянського лідера. Основним орієнтиром організаційно-методичної роботи з кадрами в дошкільних закладах є формування творчої індивідуальності педагога [3, с. 17].

Будь-яку справу керівник вирішує через свою взаємодію з іншими людьми. Отже, керівник освітнього закладу повинен бути професійним управлінцем, тобто людиною, яка, маючи відповідний рівень компетентності, свідомо застосовує науково-обґрунтовані прийоми, засоби впливу на інших людей.

Керівник дошкільного закладу повинен насамперед добре знати теоретичні основи проблеми готовності дитини до навчання в школі і доводити їх до членів педагогічного колективу, у доступній формі розкривати педагогам, як ця проблема розглядається науковцями у класичній та сучасній педагогіці.

Нами було накреслено програму управлінської діяльності керівника ЗДО щодо проведення заходів з підготовки дітей дошкільного віку до навчання в школі. Програма включала проведення групових, індивідуальних та масових форм роботи. Зокрема, було спрямовано всіх членів педагогічного колективу на підвищення професійного рівня шляхом самоосвіти, взаємодіювання, кон-

сультування, запропоновано опрацювати наукову та методичну літературу з проблеми підготовки дитини до навчання в школі.

З ініціативи адміністрації у дошкільному закладі були організовані педагогічні читання «Наступність у роботі ЗДО та школи», під час яких педагогічним працівникам доводили, що реалізація наступності з боку дошкільної ланки освіти має полягати у формуванні готовності дітей старшого дошкільного віку до систематичного навчання і шкільного життя, що передбачає мотиваційну, емоційно-вольову, комунікативну, фізичну підготовку, розвиток пізнавальних психічних процесів та мовлення, прищеплення елементарних навчальних умінь.

Під час педагогічних читань піднімалися питання щодо практичного втілення таких завдань, надавалися поради вихователям щодо організації та проведення освітнього процесу в конкретних вікових групах. Також проводилися індивідуальні та групові консультації для педагогів: «Дошкільник напередодні шкільного життя», «Психологічна готовність дитини до навчання в школі», «Формування вольових якостей у дітей» тощо.

Протягом проведення експерименту з боку керівника закладу постійно проводився аналіз кваліфікаційного рівня педагогів, активізувалась робота методиста щодо організації та проведення педагогічних читань, консультацій, методичних об'єднань, семінарів-практикумів, педагогічних рад, методичних тижнів педагогічної майстерності, майстер-класів, «круглих столів» тощо. Програма також включала різні форми спільної роботи дошкільного закладу з початковою школою та батьками, зокрема проведення відкритих дверей, спільних педагогічних рад, методичних об'єднань, семінарів-практикумів, тренінгів, батьківських зборів, вечорів запитань та відповідей тощо.

Центром підвищення кваліфікації педагогів став методичний кабінет дошкільного закладу, де було зосереджено наукову та методичну літературу, методичні розробки, підготовлено матеріали «На допомогу вихователю», «Поради молодому вихователю», технічні засоби навчання, матеріали для роботи з батьками тощо.

Зберігаючи наступність із дошкільним періодом дитинства, початкова школа забезпечує подальше становлення особистості дитини, тому керівнику ЗДО важливо співпрацювати з педколективом початкової школи. З боку керівника освітнього закладу зверталась увага на організацію та проведення різних форм співпраці із школою.

Цікаво пройшов семінар-практикум «Наступність між дошкільною та початковою ланками освіти в рамках впровадження концепції «Нова українська школа», метою якого було запровадження інноваційних підходів щодо гармонійного розвитку особистості дитини в період

дошкільного дитинства та старту НУШ; вивчення змісту та структури нових Державних стандартів дошкільної та початкової школи. Було проведено педагогічну раду «Сучасні підходи щодо формування готовності дитини до навчання в школі» з метою формування у педагогів розуміння Державного стандарту дошкільної освіти як норм, що гарантують доступність, якість та ефективність освіти.

Як показує практика, ефективна підготовка дошкільника до навчально-пізнавальної діяльності у школі відбувається за наступних умов: облік багатокomпонентної структури навчально-пізнавальної діяльності; індивідуалізація і диференціація підготовки дітей з урахуванням їх пізнавальних інтересів; розробка та впровадження різноманітних програм; забезпечення розвитку інтересу старших дошкільнят до навчально-пізнавальної діяльності; опора на ігрову діяльність; особистісно-орієнтований підхід до дітей у процесі підготовчої роботи; забезпечення готовності педагогів до створення ефективних педагогічних умов підготовки дітей до навчально-пізнавальної діяльності.

Ефективність підготовки дітей шостого року життя до навчально-пізнавальної діяльності у школі значною мірою залежить від створення для цього відповідних умов педагогічним колективом та батьками. З батьками проводилось анкетування «Готовність дитини до шкільного навчання», консультації: «Профілактика шкільної дезадаптації у дітей старшого дошкільного віку», «Привчаємо дітей долати труднощі», «Як уникати конфліктів», «Як привчити дитину до самостійності» та інші; батьківські збори на тему «Організація навчально-виховного процесу дітей старшого дошкільного віку у ЗДО», на яких обговорювались вікові особливості розвитку та завдання виховання і навчання дітей старшого дошкільного віку, де також ознайомили батьків із пам'яткою «Що повинна знати і вміти дитина старшого дошкільного віку наприкінці навчального року».

Було проведено круглий стіл «Почуйте серцем голос вашої дитини»; педагогічні посиденьки «Підготовка старших дошкільнят до навчання в школі», під час яких висвітлили питання про роль батьків у навчанні та вихованні майбутніх першокласників; провели з батьками заняття у формі тренінгу, ознайомили їх з тематичною виставкою «Перший раз у перший клас!», запропонували опрацювати папки-пересувки на тему «Скоро у школу», підготували рекомендації для батьків щодо підготовки дітей до школи.

Керівник дошкільного закладу повинен усвідомити, що роль педагогів визначається ступенем їх готовності до здійснення особистісно-орієнтованого виховання і навчання, створення та використання багаторівневих програм, обліку багатокomпонентної структури навчально-пізнавальної

діяльності на основі інтегрованого підходу до втілення в практику роботи передових освітніх методик і технологій, вміння конструктивно взаємодіяти з батьками вихованців, наявність відповідних особистісних якостей, здатності помічати індивідуальні особливості, потреби та інтереси дітей, враховуючи їх під час підготовки до навчально-пізнавальної діяльності у школі.

Керівник дошкільного закладу разом з методистом та психологом постійно проводили контроль за навчально-освітньою та виховною роботою вихователів щодо втілення в практику цих рекомендацій з підготовки дітей до навчання в школі. Вони аналізували проведену роботу з дітьми на заняттях і в повсякденному житті, звертали увагу на використання вихователями інноваційних методів та прийомів роботи щодо розумового розвитку дошкільнят, формування мотиваційної та емоційної сфери.

Слід відмітити, що вихователі активно включились в проведення роботи з дітьми, проявляли творчий підхід до проведення занять, цікавих дидактичних, будівельно-конструктивних, сюжетно-рольових та ін. ігор, цікавих морально-етичних бесід, активізували організацію та проведення різних видів зображувальної діяльності, проводили цікаві фізкультурні та літературні розваги з музичним супроводом, виставки, екскурсії в школу, зустрічі з майбутньою вчителькою, співпрацювали з батьками. З метою подолання у дітей проблемних норм комунікативних відносин з однолітками (агресивності, сором'язливості, вразливості, демонстративності) практичним психологом була проведена серія занять за корекційно-розвивальною програмою О.В. Васильєвої «Світ дитячих відносин», використовувались індивідуальні методи діагностики пам'яті за допомогою спеціальних методик «Впізнай фігуру», «Запам'ятай малюнок» тощо.

Завідувач та методист ЗДО приділяли особливу увагу проведеній роботі з дітьми з боку всіх працівників закладу і постійно надавали методичну допомогу як вихователям, так і батькам, а також тримали тісний зв'язок з педагогічним колективом початкової школи, використовуючи цікаві сучасні форми роботи, весь час проявляючи ініціативу та творчий підхід.

Як бачимо, педагогічними умовами, які сприяють підвищенню ефективності підготовки дошкільників до навчально-пізнавальної діяльності у школі, є: готовність педагогів до створення необхідних педагогічних умов з підготовки дітей до навчання; облік багатокomпонентної структури навчально-пізнавальної діяльності; здійснення особистісно-орієнтованого підходу до дітей у процесі підготовчої роботи, індивідуалізація і диференціація освітнього процесу; розвиток інтересу старших дошкільнят до навчально-пізнавальної

діяльності; здійснення національного виховання через рідну мову, літературу, фольклор, традиції; належний мовний розвиток дітей; забезпечення розвиваючого впливу гри.

Таким чином, важливим в управлінській діяльності керівника педагогічним колективом є робота з педагогами, яка має бути спрямована на оволодіння конкретними психолого-педагогічними та методичними знаннями, методами і прийомами роботи з дітьми старшого дошкільного віку; оволодіння прийомами і методами продуктивної взаємодії з батьками вихованців.

Висновки і пропозиції. Досвід показує, що управління педагогічним колективом щодо підготовки дітей до навчання в школі буде ефективним за таких педагогічних умов: вибір керівником демократичного стилю управління закладом, згуртування колективу на засадах гуманізму; створення і підтримання сприятливого здорового психологічного клімату в ЗДО; спрямовування діяльності педагогічного колективу ЗДО на забезпечення кожній дитині всебічного розвитку; забезпечення умов для безболісної адаптації дитини до нового соціального середовища; використання у процесі управлінської діяльності найефективніших форм та методів роботи з педколективом та батьками: (масові, групові, індивідуальні); активізація роботи психологічної служби.

Керівництву ЗДО слід використовувати традиційні та сучасні інноваційні форми роботи з педагогічним колективом щодо підготовки дитини до навчання в школі, різні форми роботи з батьками.

Керівник освітнього закладу повинен бути професійним управлінцем, тобто людиною, яка, маючи відповідний рівень компетентності, свідомо застосовує сучасні інноваційні, науково обґрунтовані прийоми і засоби впливу на всіх представників колективу та батьків щодо підготовки дитини до навчання в НУШ.

Це дослідження не є повним і завершеним розв'язанням порушеної проблеми. З огляду на подальше втілення у практику реформи загальноосвітньої школи перспективною є розробка нових підходів до процесу ефективності управління колективом щодо підготовки дітей дошкільного віку до навчання в школі в закладах дошкільної освіти, в умовах повної і неповної сім'ї, з урахуванням виховних впливів мас-медіа тощо.

Список використаної літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. *Вихователь-методист дошкільного закладу. Спецвипуск.* 2012. 26 с.
2. Інструктивно-методичні рекомендації щодо забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти. Додаток до листа МОН України від 19.04.2018 № 1/9-249. *Вихователь-методист дошкільного закладу.* 2018. № 5.

3. Керівництво дошкільним навчальним закладом: інформативно-методичні матеріали на допомогу керівникові дошкільного закладу / упор. : Н. Майор, Ю. Манилюк, М. Марусинець, О. Тимофеева. Тернопіль : Мандрівець, 2006. 168 с.
4. Любарська І. Співпраця дошкільного закладу і родини у контексті підготовки дитини до школи : монографія. Київ : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2011. Вип. 17. 72 с.
5. Підготовка дитини до навчання в школі. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2014. № 5.

Mikhaylova K., Mykulina A. An effective managing of the preschool educational establishment – guarantee of successful child's preparation to school studying

The article has raised up the problem of preparing preschool child for school studying, revealed the sense of the conception of "child's readiness to school"; continuity between preschool and primary education; the portrait of the modern head of the educational institution has been covered.

It has been noted that the key task of the heads of preschool educational establishment is to direct the work of the teaching staff to the quality preparation of the child for school; the pedagogical conditions for the management of preschool educational institution in the process of this preparation at the present stage of reforming the national education system have been revealed.

The head of the preschool educational institution must firstly know the theoretical foundations of the problem of the child's readiness for school and bring them to the members of the teaching staff, in an accessible form to reveal to the teachers how this problem has been considered by scientists in classical and modern pedagogy.

The study has outlined the program of management activities of the head of the preschool educational institution, which included group, individual and mass forms of work. During the experiment, the head of the institution constantly has analyzed the qualification level of teachers, intensified the work of the methodologist on the organization and conduct of pedagogical readings, consultations, methodological associations, workshops, pedagogical councils, methodical weeks of pedagogical skills, workshops, round tables». The program also has included various forms of joint work of the preschool educational establishment with the primary school and parents, including open doors, joint pedagogical councils, methodological associations, workshops, trainings, parent meetings, question and answer evenings, etc.

According to the study, it has been proved that in the process of managing the activity of the teaching staff the most effective is democratic management style, humanism, creating a trusting atmosphere in the team, a good psychological climate, mutual respect and mutual assistance, as much respect and demands for each team member, skillful usage of traditional and innovative forms and methods working with teachers, psychologists and parents.

The perspective of this study is the development of new approaches to the process of effective team management in preschool educational establishments to prepare preschoolers to study in the New Ukrainian School.

Key words: "child's readiness for school", continuity, head, management, professional competence, democratic management style, humanism, healthy psychological climate.